

8.3 Характеристика фінансової діяльності та фінансовий результат роботи підприємства

Для правильного визначення найважливіших напрямів підвищення економічної ефективності суспільного виробництва необхідно сформулювати критерій і показники ефективності. *Узагальнюючим критерієм економічної ефективності суспільного виробництва є рівень продуктивності суспільної праці.*

Продуктивність суспільної праці ($\Pi_{\text{сп}}$) вимірюється відношенням приведенного національного доходу (НД) до середньої чисельності працівників, зайнятих у галузях матеріального виробництва (Ч_m), а саме:

$$\Pi_{\text{сп}} = \frac{\text{НД}}{\text{Ч}_m} . \quad (8.1)$$

Найважливішими показниками економічної ефективності суспільного виробництва є трудомісткість, матеріаломісткість, капіталоемність і фондомісткість.

Суть фінансової діяльності підприємства полягає у виникненні грошових відносин, пов'язаних з безперервним кругообігом коштів у формах витрачання ресурсів, одержання доходів, їх використання, а також із приводу відносин з постачальниками, покупцями продукції, працівниками підприємства, державними органами та ін.

Основні завдання фінансової діяльності підприємства:

- а) вибір форм фінансування та їх оптимальне співвідношення;
- б) вибір структури капіталу підприємства, напрямків його використання; збалансування надходжень і видатків платіжних засобів підприємства в часі;
- в) забезпечення своєчасності розрахунків; підтримання необхідної ліквідності.

Фінансова діяльність підприємства може бути організована такими методами: комерційний розрахунок; неприбуткова діяльність; кошторисне фінансування.

Основним методом фінансової діяльності вступає *комерційний розрахунок*, який ґрунтується на таких принципах:

- повна господарська та юридична відокремленість (впливає з вимоги чіткої визначеності щодо прав власності на фінансові ресурси, встановлення оптимальних напрямів їх розміщення та відповідальності за використання залучених ресурсів);
- самокупність (означає повне покриття витрат за рахунок

отримання доходів);

– прибутковість (отримані доходи мають не тільки покрити витрати, а й сформувати прибуток);

– самофінансування (передбачає покриття витрат на розвиток виробництва за рахунок отриманого прибутку та залучених кредитів, які також погашаються за рахунок прибутку);

– фінансова відповідальність (підприємство несе повну відповідальність за фінансові результати своєї діяльності).

Неприбуткова діяльність. Специфічною ознакою формування фінансових ресурсів є те, що досить часто вони здійснюється за рахунок спонсорських та інших надходжень, насамперед від засновників. Цей метод організації фінансової діяльності не передбачає принципу прибутковості.

Кошторисне фінансування полягає в забезпеченні витрат за рахунок зовнішнього фінансування за двома напрямками: з бюджету і з централізованих фондів корпоративних об'єднань.

При функціонуванні підприємства відбувається безперервний кругообіг коштів, який здійснюється у вигляді витрат ресурсів і одержання доходів, їх розподілу й використання. Визначаються джерела коштів, напрями та форми фінансування, оптимізується структура капіталу, проводяться розрахунки з постачальниками матеріально-технічних ресурсів, покупцями продукції, державними органами (сплата податків), персоналом підприємства тощо.

Фінансовий план складається на кожний поточний рік з поквартальним виділенням двох розділів: надходжень і витрат.

Головним елементом фінансового плану є *баланс*, тобто деталізована репрезентація фінансового стану підприємства на конкретний момент часу.

Баланс складається з двох частин: активу і пасиву. В активі балансу відображається все те, чим володіє підприємство на момент складання балансу. Пасив показує джерела формування і нагромадження капіталу.

Крім формування балансу, підприємства України формують *звіт про фінансові результати підприємства*, де відбивається формування прибутку підприємства як головного фінансового результату.

Узагальнюючим фінансовим показником діяльності підприємства є його прибуток.

Прибуток – це та частина виручки, що залишається після відшкодування всіх витрат на виробничу й комерційну діяльність

підприємства.

Залежно від формування та розподілу розрізняють декілька *видів прибутку*: валовий; від операційної діяльності; від звичайної діяльності до оподаткування; від звичайної діяльності; чистий.

Згідно з П(С)БО 3 «Звіт про фінансові результати», *прибуток* – це сума, на яку доходи перевищують пов'язані з ними витрати, а *збиток* – це перевищення суми витрат над сумою доходу, для отримання якого були здійснені ці витрати.

Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Розрахунок валового прибутку (збитку) представлено на рис. 8.3.

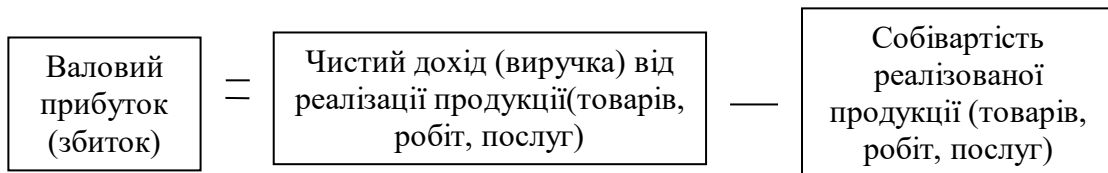

Рисунок 8.3 – Розрахунок валового прибутку (збитку)

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування із доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних податків, зборів, знижок тощо.

Формування *чистого доходу (виручки) підприємства* можна представити у вигляді:

$$\begin{aligned} \text{Чистий дохід} = & \text{Валовий дохід} - \text{ПДВ} - \text{Акцизний збір} - & (8.2) \\ & - \text{Інші відрахування} \end{aligned}$$

Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебрична сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат:

$$\text{ФР}_{\text{од}} = \text{ВП} + \text{ІОД} - \text{АВ} - \text{ВЗ} - \text{ІОВ}, \quad (8.3)$$

де ВП – валовий прибуток;
ІОД – інші операційні доходи;
АВ – адміністративні витрати;
ВЗ – витрати на збут;
ІОВ – інші операційні витрати.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебрична сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків):

$$\text{ПР}_{\text{зд}} = \text{ФР}_{\text{зд}} + \text{Дк} + \text{Іфд} + \text{Ід} - \text{ФВ} - \text{Вук} - \text{ІВ}, \quad (8.4)$$

де $\text{ФР}_{\text{зд}}$ – фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування;

Дк – дохід від участі в капіталі;

Іфд – інші фінансові доходи;

Ід – інші доходи;

ФВ – фінансові витрати;

Вук – витрати від участі в капіталі;

ІВ – інші витрати.

Прибуток від звичайної діяльності є різницею між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку. Збиток від звичайної діяльності є збитком від звичайної діяльності до оподаткування та сумі податків на прибуток:

$$\text{ЧПР}_{\text{зд}} = \text{ПР}_{\text{зд}} - \text{П}_{\text{од}}^{\text{пр}}, \quad (8.5)$$

де $\text{ПР}_{\text{зд}}$ – прибуток від звичайної діяльності до оподаткування (або збиток);

$\text{П}_{\text{од}}^{\text{пр}}$ – податки, що вираховуються з прибутку.

Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебрична сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку (надзвичайного збитку) та відрахування податків із надзвичайного прибутку:

$$\text{ЧП} = \text{ЧПР}_{\text{зд}} + \text{ПР}_{\text{нзд}} - \text{П}_{\text{од}}^{\text{прнд}}, \quad (8.6)$$

де $\text{ПР}_{\text{нзд}}$ – надзвичайний прибуток;

$\text{П}_{\text{од}}^{\text{прнд}}$ – податки із надзвичайного прибутку.

На рис. 8.4 наведено механізм розрахунку чистого прибутку від звичайної діяльності.

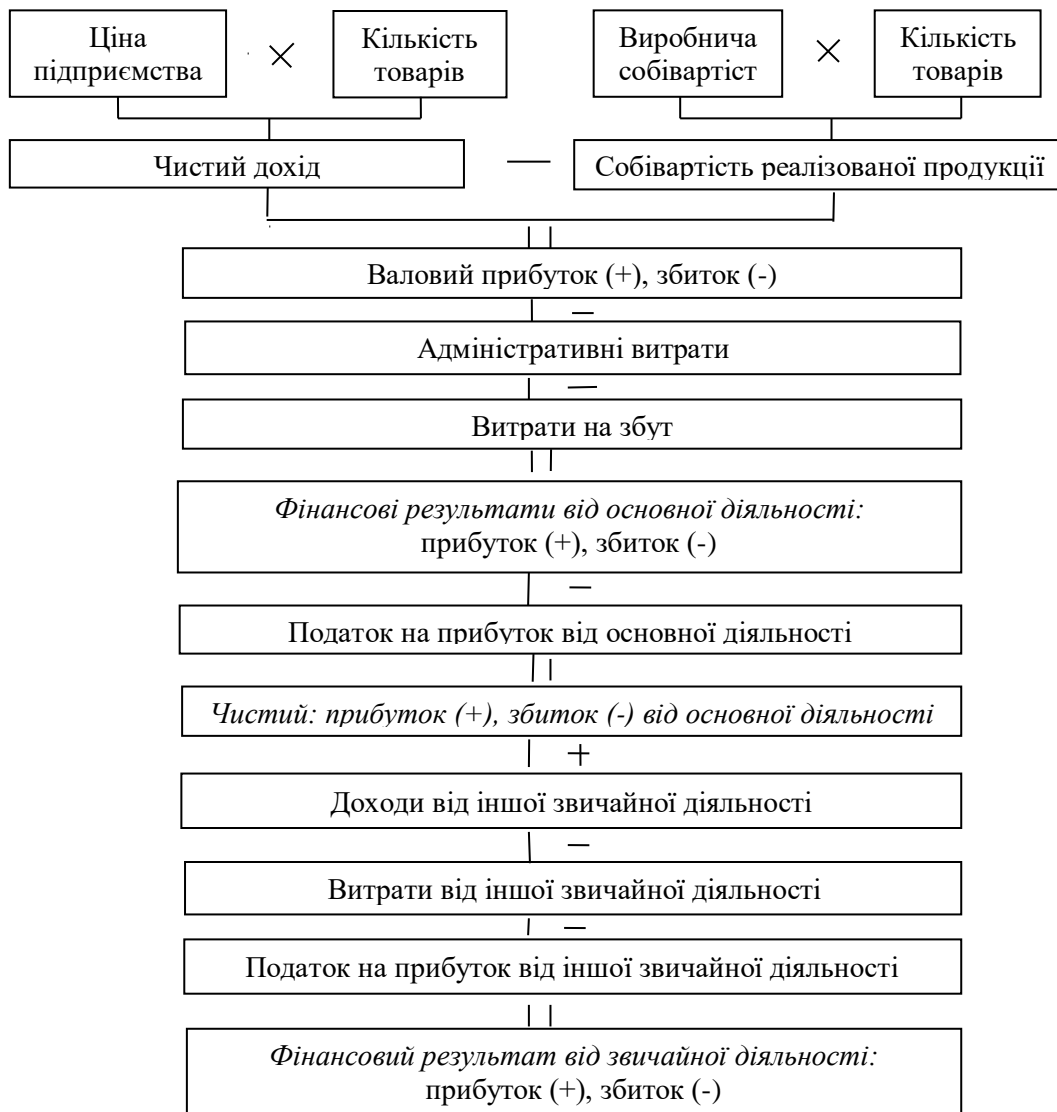

Рисунок 8.4 – **Формування чистого прибутку від звичайної діяльності**

П(С)БО 17 «Податок на прибуток» введено нові терміни: обліковий прибуток (збиток) та податковий прибуток (збиток).

Обліковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку) до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у Звіті про фінансові результати за звітний період.

Податковий прибуток (збиток) – сума прибутку (збитку), визначена за податковим законодавством об’єктом оподаткування за звітний період.

Згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств», *прибуток, який є об’єктом оподаткування (Пр)*, визначається шляхом зменшення суми скоригованого валового доходу (ВД) на суму валових витрат (ВВ) та суму амортизаційних відрахувань (СА):

$$\text{Пр} = \text{ВД} - (\text{ВВ} - \text{СА}). \quad (8.7)$$

Під *валовим доходом* розуміють загальну суму доходу

підприємства від усіх видів діяльності, отриманого (нарахованого) протягом звітного періоду в грошовій, матеріальній або нематеріальній формах.

Валові витрати виробництва та обігу – це сума будь-яких витрат підприємства у грошовій, матеріальній або нематеріальній формах, що здійснюються як компенсація вартості товарів (робіт, послуг), які придбаються (виготовляються) підприємством для їх подальшого використання у власній господарській діяльності.